

॥८०॥८१॥८२॥८३॥८४॥८५॥ कश्चिदेवकश्चिदपि भर्तुर्हितेन दृश्यते किनुवाणिज्यवहुमयार्थः स्नेहेन केवलं भर्तुः कार्यार्थ इत्यर्थः ॥ ८६ ॥ पुरुषज्ञानं सुदुःखं दुर्लभं यत एषां नृपाणां चित्तं चलाचलं

अवमानेन युक्तस्य स्थानं भ्रष्टस्य वा पुनः ॥ कथं यास्यसि विश्वासमहं तिष्ठामि वा कथं ॥ ८० ॥ समर्थ इति संगृह्य स्थापयित्वा परीक्षितः ॥ कृतं च समयं भित्वा त्वया ह मवमानितः ॥ ८१ ॥ प्रथमं यः समाख्यातः शीलवानिति संसदि ॥ न वाच्यं तस्यैव गुण्यं प्रतिज्ञां परिरक्षता ॥ ८२ ॥ एवं चावमतस्येह विश्वासं मे न यास्यसि ॥ त्वयि चापेति विश्वासं मे मोहो गोभविष्यति ॥ ८३ ॥ शंकितस्त्वमहं भीतः परच्छिद्रानुदर्शिनः ॥ अस्त्रिग्याश्चैव दुस्तोषाः कर्मचैतद्दुच्छलं ॥ ८४ ॥ दुःखेनाश्लेष्यते भिन्नाश्लेषं दुःखेन भिद्यते ॥ भिन्नाश्लेषा तु याप्रीतिर्न सास्नेहेन वर्तते ॥ ८५ ॥ कश्चिदेवहिते भर्तुर्दृश्यते न परात्मनोः ॥ कार्यपिक्षा हि वर्तते भावस्त्रिग्याः सुदुर्लभाः ॥ ८६ ॥ सुदुःखं पुरुषज्ञानं चित्तं त्वेषां चलाचलं ॥ समर्थो वाप्यशंको वा शतेष्वेकोधिगम्यते ॥ ८७ ॥ अकस्मात्प्रक्रियानृणामकस्माच्च अपकर्षणं ॥ शुभाशुभे महत्त्वं च प्रकर्तुं बुद्धिं लाघवं ॥ ८८ ॥ एवं विधं सांत्वमुक्ता धर्मकामार्थहेतुमत् ॥ प्रसादयित्वा राजानं गोमायुर्वनमभ्यगात् ॥ ८९ ॥ अगृह्यानुनयं तस्य सृग्गेद्रस्य च बुद्धिमान् ॥ गोमायुः प्रायमास्थाय त्यक्त्वा देहं दिवं ययौ ॥ ९० ॥ इति श्रीम ० शांतिम ० राजध ० व्याघ्रगोमायुसंवादे एकादशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १११ ॥ युधिष्ठिर उवाच किंपार्थिवेन कर्तव्यं किंच कृत्वा सुखी भवेत् ॥ एतदाचक्ष्वत् त्वेन सर्वधर्मभृतां वर ॥ १ ॥ भीष्म उवाच हंत ते हं प्रवक्ष्यामि शृणु कार्यैकनिश्चयं ॥ यथाराज्ञो ह कर्तव्यं यच्च कृत्वा सुखी भवेत् ॥ २ ॥ न चैवं वर्तितव्यं स्मयथेदमनुशुश्रुम ॥ उष्टस्य तु महद्दुःखं तन्निबोधयुधिष्ठिर ॥ ३ ॥ जातिस्मरो महानुष्टः प्राजापत्ये युगे भवत् ॥ तपःसुमहदातिष्ठदण्ये संशितव्रतः ॥ ४ ॥ तपसस्तस्य चातिथिप्रीतिमानभवद्भिः ॥ वरेण च्छुंदयामास ततश्चैनं पितामहः ॥ ५ ॥ उष्ट उवाच भगवंस्त्वत्प्रसादान्मे दीर्घां ग्रीवां भवेदियं ॥ योजनानां शतं साग्रं गच्छामि चरितुं विभो ॥ ६ ॥ एवमस्त्विति चोक्तः स वरेन महत्माना ॥ प्रतिलभ्य वरं श्रेष्ठं ययावुष्टः स्वकं वनं ॥ ७ ॥ स च कारतदालस्यं वरदानात्सुदुर्मतिः ॥ न चैच्छच्चरितुं गंतुं दुरात्मा कालमोहितः ॥ ८ ॥ सकदाचित्प्रसादैर्वा वतां ग्रीवां शतयोजनां च चारश्चांतदयो वा तश्चागात्ततो महान् ॥ ९ ॥ स गुहायां शिरो ग्रीवां निधाय पशुरात्मनः ॥ आस्ते तु वर्षमभ्यागात्सु महत्प्लावय जगत् ॥ १० ॥

मस्थिरं गम्यते ज्ञायते पुरुषज्ञानं दुर्घटमित्यर्थः ॥ ८७ ॥ प्रक्रियामहीकरणं अकस्मात्कर्तुं बुद्धेर्लाघवं तुच्छत्वमेव हेतुः ॥ ८८ ॥ प्रसादयित्वा प्रसाद्य ॥ ९० ॥ अगृह्य अगृहीत्वा ॥ ९० ॥ इति शांतिप ० रा ० नै ० भारतभा ० एकादशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १११ ॥ ॥ १३ ॥ किंपार्थिवेनेत्यध्यायो नीचो महत्संश्रयापिमौल्यदालस्याच्च नश्यतीति दर्शयति ॥ ११२ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥